

TÜRK TARİH KURUMU HEYETİ'NİN MOSKOVA-PETERSBURG ZİYARETİ VE İLMÎ İŞBİRLİĞİ PROTOKOLLERİ

Bilindiği üzere Rusya, gerek ilk dönem Türk tarihinden Osmanlı'ya, gerekse Osmanlı Devleti'nden günümüze kadar, Türklerle yakın bağlantısı olan bir devlettir. Bu sebeple Türk tarihinin eksiksiz yazılabilmesi için, bu ülke arşiv ve belgelerinin ülkemiz tarih araştırmacılarıncıa görülüp değerlendirilmesi şarttır. Ancak Sovyetler Birliği zamanında, ülkelerimiz arasındaki rejim farklılıkları nedeniyle, bu ülkedeki zengin arşiv ve kütüphanelerin kullanılması mümkün olmamıştır. Bu defa Sovyetler Birliği'nin parçalanması ile bugün bu imkân ortaya çıkmıştır. Bu sebeple Kurumumuz tarafından Rusya Bilimler Akademisi Şarkiyat Enstitüsü mensuplarıyla kurulan temas sonucu, bu kurumun temsilen iki üye ülkemize davet edilmiş ve Türk Tarih Kurumu'nda "*Rusya Arşivlerindeki Türk Tarihi ile İlgili Belgeler*" konusunda bir konferans verdirilmiştir. Bu konferans sonrasında bu temsilcilerle, 25 Eylül 1995'te tarih araştırmaları konusunda bir ön protokol imzalanmıştır. Bu protokol çerçevesinde ise, nihai bir işbirliği anlaşması yapmak ve temaslarda bulunmak üzere Rusya Bilimler Akademisi tarafından 3-9 Mart 1996 tarihleri arasında Moskova'ya davet edildim. Belirtilen tarihler arasında gerçekleştirdiğimiz ziyaret ve bu ziyaret sırasında "*Türkiye Tarihine Ait Arşiv Belge ve Malzemelerinin Yayınlanması Alanında İşbirliği Protokolü*" ile "*Türk-Rus Tarihçiler Karma Komisyonu Kuruluş ve Çalışma Sözleşmesi*" imzalanmıştır.

Bu iki anlaşma, "*Türkiye Cumhuriyeti ile Rusya Federasyonu Arasındaki İlişkilerin Esasları Hakkındaki Anlaşma*"nın 11 ve 17. maddelerinde yer alan bilimsel işbirliği maddelerine dayandırılmış ve Rusya Bilimler Akademisi Tarih Bölümü Başkan Yardımcısı (Başkan vefat ettiği için vekâleten) ile ortaklaşa bir "*Muhura*" yayınlanmıştır.

Moskova ve Petersburg'daki 26 civarındaki arşiv ve kütüphanede yaptığımız incelemede, milattan öncelere kadar uzanan Türk tarihi ile Osmanlı ve Türkiye Cumhuriyeti tarihlerine ait çok kıymetli belgeler görülmüştür. Özellikle her iki dönemdeki Rus elçilik ve istihbarat servislerinin raporları, Kurtuluş Savaşımızla ilgili belgeler, haritalar, plânlar, resimler tarihimiz açısından muhakkak değerlendirilmesi gereken belgelerdir. Yaptığımız protokol gereği ilk olarak Rus arşivlerindeki Türk tarihi ile ilgili belgelerin bir kataloğunun yapılması ve daha sonra da bunların yayınlanması plânlanmıştır. Nitekim ilk 18 arşive ait katalog, daha önceki ön protokol çerçevesinde hazırlanmış ve tarafımıza verilmiştir. Rusça olarak hazırlanmış olan katalog, Türkçeye de çevrilerek Kurumumuz tarafından Türkçe ve Rusça olarak derhal yayınlanacaktır. Ardından bu belgelerin bir seri halinde faksimile neşrinin yapılması da plânlanmıştır. Ayrıca yine ilk iş olarak resim ve plânlardan teşekkül eden bir dizi albümün de hazırlanması kararlaştırılmıştır.

Ziyaretimizin en önemli bölümlerinden biri, Askerî Tarih Enstitüsü ile Devlet Askerî Tarih Arşivi'ni ziyaret olmuştur. Askerî Tarih Enstitüsü Başkanı Tuğgeneral Dr. Valeri N. Vartanov ile yaptığımız görüşmede, hazırladıkları Askerî Ansiklopedide Türkiye ile ilgili bölümün Türk

Tarih Kurumu'nun tashihinden geçtikten sonra yayınlanması öngörülmüştür. Keza Şarkiyat Enstitüsü ile Moskova Devlet Üniversitesi Asya-Afrika Fakültesi'nde, Türkiye'den gönderilecek yüksek lisans ve doktora öğrencilerine gerekli ilginin gösterilmesi ve Rusça öğrenmelerinde yardımcı olunması, arşive giriş için gerekli iznin enstitüce sağlanması kararlaştırılmıştır. Bu hususlar işbirliği protokolüne konulmuştur. Yine karma komisyonun çalışmaları ve işbirliği konuları da protokolde yer almaktadır.

Prof. Dr. Yusuf HALAÇOĞLU